

EUROOPAN PARLAMENTTI

2014 - 2019

Oikeudellisten asioiden valiokunta

2014/2256(INI)

15.1.2015

MIETINTÖLUONNOS

tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22. toukokuuta 2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY täytäntöönpanosta (2014/2256(INI))

Oikeudellisten asioiden valiokunta

Esittelijä: Julia Reda

PR_INI

SISÄLTÖ

	Sivu
EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS	3
PERUSTELUT.....	8

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22. toukokuuta 2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY täytäntöönpanosta (2014/2256(INI))

Euroopan parlamentti, joka

- ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 4, 26, 34, 114 ja 118 artiklan,
- ottaa huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan 11, 13, 14, 16, 17 ja 52 artiklan,
- ottaa huomioon tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22. toukokuuta 2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY¹,
- ottaa huomioon kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevan Bernin yleissopimuksen,
- ottaa huomioon 20. joulukuuta 1996 hyväksytyn Maailman henkisen omaisuuden järjestön (WIPO) tekijänoikeussopimuksen,
- ottaa huomioon 20. joulukuuta 1996 hyväksytyn WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen,
- ottaa huomioon 24. kesäkuuta 2012 audiovisuaalisten esitysten suojelua koskevassa WIPO:n diplomaattikokouksessa Pekingissä hyväksytyn sopimuksen audiovisuaalisista esityksistä,
- ottaa huomioon 26. heinäkuuta 2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/26/EU tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kollektiivisesta hallinnoinnista ja monta aluetta kattavasta musiikkiteosten oikeuksien lisensoinnista verkkokäyttöä varten sisämarkkinoilla²,
- ottaa huomioon julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä annetun neuvoston direktiivin 2003/98/EY muuttamisesta 26. kesäkuuta 2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/37/EY,³
- ottaa huomioon 25. lokakuuta 2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/28/EU orpoteosten tietyistä sallituista käyttötarkoituksista⁴,
- ottaa huomioon 27. syyskuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/77/EU tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan

---

¹ EUVL L 167, 22.6.2001, s. 10.

² EUVL L 84, 20.3.2014, s. 72.

³ EUVL L 175, 27.6.2013, s. 1.

⁴ EUVL L 299, 27.10.2012, s. 5.

voimassaoloajasta annetun direktiivin 2006/116/EY muuttamisesta¹,

- ottaa huomioon 27. syyskuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/83/ETY tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta²,
  - ottaa huomioon 19. marraskuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/100/ETY vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla³,
  - ottaa huomioon 27. helmikuuta 2014 antamansa päätöslauselman yksityisen kopioinnin maksuista⁴,
  - ottaa huomioon 12. syyskuuta 2013 annetun Euroopan parlamentin päätöslauselman luovien toimialojen ja kulttuurialan edistämisestä talouskasvun ja työpaikkojen luojina⁵,
  - ottaa huomioon komission 5. joulukuuta 2013 ja 5. maaliskuuta 2014 välisenä aikana toteuttaman julkisen kuulemisen EU:n tekijänoikeussääntöjen uudelleentarkastelusta,
  - ottaa huomioon komission vihreän kirjan tekijänoikeudesta osaamistaloudessa (COM(2008)0466),
  - ottaa huomioon komission tiedonannon aiheesta "Teollis- ja tekijänoikeuksien sisämarkkinat – Luovuuden ja innovoinnin kannustaminen talouskasvun, laadukkaiden työpaikkojen ja ensiluokkaisten tuotteiden ja palvelujen tarjoamiseksi Euroopassa"(COM(2011)0287),
  - ottaa huomioon työjärjestyksen 52 artiklan,
  - ottaa huomioon oikeudellisten asioiden valiokunnan mietinnön sekä teollisuus-, tutkimus- ja energiavaliokunnan, sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunnan ja kulttuuri- ja koulutusvaliokunnan lausunnot (A8-0000/2015),
- A. ottaa huomioon, että tekijänoikeutta ja siihen liittyviä oikeuksia koskevat unionin oikeudelliset puitteet ovat keskeisessä asemassa luovuuden ja innovoinnin edistämisessä ja tietämyksen ja tiedon saamisessa;
- B. ottaa huomioon, että tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa annettu direktiivi 2001/29/EY oli tarkoitettu tekijänoikeuslainsäädännön ja siihen liittyvien oikeuksien mukauttamiseksi tekniseen kehitykseen;
- C. ottaa huomioon, että perusoikeuskirja suojelee ilmaisunvapautta, taiteiden ja tieteellisen

---

¹ EUVL L 265, 11.10.2011, s. 1.

² EYVL L 248, 6.10.1993, s. 15.

³ EYVL L 346, 27.11.1992, s. 61.

⁴ Hyväksytyt tekstit, P7_TA(2014)0179.

⁵ Hyväksytyt tekstit, P7_TA(2013)0368.

tutkimuksen vapautta, oikeutta koulutukseen sekä elinkeinonvapautta;

- D. ottaa huomioon, että omistusoikeus on kirjattu perusoikeuskirjan 17 artiklaan ja että siinä tehdään ero omaisuuden suojelun (1 artikla) ja teollis- ja tekijänoikeuksien suojan (2 artikla) välillä;
- E. ottaa huomioon, että teknisiä standardeja koskevilla päätöksillä voi olla merkittäviä vaikutuksia ihmisoikeuksiin – mukaan luettuna ilmaisunvapaus, henkilötietojen suoja ja käyttäjän oikeudet – sekä sisällön käyttöä koskeviin oikeuksiin¹;
- 1 pitää myönteisenä tekijänoikeutta käsittelevän kuulemisen järjestämistä koskevaa komission aloitetta, joka herätti suurta kiinnostusta kansalaisyhteiskunnassa ja johon tuli yli 9 500 vastausta, joista 58,7 prosenttia loppukäyttäjiltä²;
2. panee huolestuneena merkille, että ylivoimaisesti suurin osa vastanneista loppukäyttäjistä kaikkialla EU:n alueella on kokenut ongelmia verkkopalvelujen saatavuuden suhteen etenkin silloin, jos teknisiä suojakeinoja on käytetty alueellisten rajoitusten toimeenpanemiseksi;

Yksinoikeus

3. hyväksyy, että kirjailijoilla ja esittävillä taiteilijoilla on oltava oikeudellinen suoja luovaa ja taiteellista työtään varten; ymmärtää, että tuottajilla ja kustantajilla on roolinsa teosten saamisessa markkinoille ja että kaikille eri oikeudenhaltijaryhmille on maksettava asianmukaiset korvaukset; kehottaa parantamaan kirjailijoiden ja esiintyjien sopimusasemaa oikeuksien omistajiin ja välittäjiin verrattuna;
4. harkitsee, että laadittaisiin SEUT-sopimuksen 118-lukuun perustuva tekijänoikeutta koskeva luku, jota sovellettaisiin suoraan ja yhtenäisesti koko EU:n alueella parempaa sääntelyä koskevan komission tavoitteen mukaisesti ja oikeudellisena keinona korjata direktiivistä 2001/29/EY aiheutunut harmonisoinnin puute;
5. suosittaa, että EU:n lainsäätäjä madaltaa entisestään julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytön kynnystä poistamalla julkisen sektorin poliittisen, oikeudellisen ja hallinnollisen menettelyn puitteissa tuottamat teokset tekijänoikeuden piiristä;
6. kehottaa komissiota turvaamaan yleisesti saatavilla olevat teokset, jotka määritelmänsä mukaisesti eivät kuulu tekijänoikeussuojan piiriin ja joita siksi pitäisi voida käyttää ja uudelleenkäyttää ilman teknisiä tai sopimukseen liittyviä esteitä; kehottaa komissiota myös myöntämään, että oikeudenhaltijoilla on vapaus luopua oikeuksistaan ja asettaa teoksensa yleisesti saataville;
7. kehottaa komissiota harmonisoimaan tekijänoikeussuojan käsitteen sellaiseksi ajaksi,

---

¹ 16. joulukuuta 2014 annettu talous- ja sosiaalikomitean lausunto komission tiedonannosta Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle aiheesta "Internet-politiikka ja Internetin hallinto – Euroopan rooli Internetin hallinnon tulevaisuuden muokkaamisessa".

² Komission MARKT-pääosasto, Report on the responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules, heinäkuu 2014, s. 5.

että se ei ylitä Bernin yleissopimuksessa määriteltyjä nykyisiä kansainvälisiä normeja;

Poikkeukset ja rajoitukset

8. kehottaa EU:n lainsäätäjää säilyttämään direktiivissä 2001/29/EY ilmaistun tavoitteen eri oikeudenhaltijaryhmien ja suojatun aineiston käyttäjien välisten sekä eri oikeudenhaltijaryhmien välisten oikeuksien ja etujen oikeudenmukaisen tasapainon turvaamisesta;
9. toteaa, että digitaalisen ympäristön poikkeuksia ja rajoituksia olisi voitava käyttää ilman eriarvoista kohtelua verrattuna analogisessa maailmassa sallittuihin poikkeuksiin ja rajoituksiin;
10. toteaa huolestuneena, että poikkeusten täytäntöönpanossa olevat erot jäsenvaltioiden välillä vaikuttavat oikeudellisen epävarmuuden syntyyn ja niillä on kielteisiä vaikutuksia digitaalisten sisämarkkinoiden sujuvuuteen rajatylittävien toimien kehityksen kannalta;
11. kehottaa komissiota tekemään pakollisiksi kaikki direktiivissä 2001/29/EY mainitut poikkeukset ja rajoitukset, jotta sisämarkkinoilla voidaan saada aikaan yhtäläinen oikeus kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja parantaa oikeusvarmuutta;
12. panee kiinnostuneena merkille teosten uudet ja transformatiiviset käyttötarkoitukset digitaalisissa verkostoissa;
13. kehottaa hyväksymään avoimen normin, johon kuuluu joustavuus poikkeusten ja rajoitusten tulkinnassa tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja;
14. vaatii unionin lainsäätäjää varmistamaan poikkeusten ja rajoitusten teknologianeutraaliuden ja soveltumisen tuleviin järjestelmiin ottamalla asianmukaisesti huomioon tiedotusvälineiden yhdentymisen seuraukset; katsoo erityisesti, että lainaamista koskevan poikkeuksen soveltamisalaan olisi saatava mukaan audiovisuaaliset lainaukset;
15. korostaa, että mahdollisuus siirtyä linkkien avulla paikasta toiseen on yksi internetin peruskäsitteistä; kehottaa EU:n lainsäätäjää tekemään selväksi, että hyperlinkillä tehty viittaus teokseen ei kuulu yksinoikeuden piiriin, koska siinä ei ole kyse viestinnästä uudelle yleisölle¹;
16. kehottaa EU:n lainsäätäjää varmistamaan, että valokuvien, videomateriaalin tai muiden julkisiin paikkoihin pysyvästi sijoitettujen kuvien käyttö sallitaan;
17. tähdentää, että karikatyyreja, parodiaa ja pastisseja koskevaa sääntöä on sovellettava riippumatta parodisen käytön tarkoituksesta;

---

¹ Tuomioistuimen tuomio 21. lokakuuta 2014 asiassa C-348/13, *BestWater International GmbH v Michael Mebes and Stefan Potsch* (pyyntö Saksan Bundesgerichtshofin ennakkopäätöksestä).

18. korostaa, että tekstin ja datan automatisoidut analysointitekniikat (tekstin ja datan louhinta) on voitava mahdollistaa kaikissa tapauksissa, jos teoksen lukemiseen tarvittava lupa on saatu;
  19. kehottaa laajamittaisen poikkeuksen tekemistä tutkimus- ja koulutustarkoituksiin, mikä kattaisi koulujen lisäksi kaikenlaiset koulutus- tai tutkimustoimet ja myös epävirallisen oppimisen;
  20. kehottaa hyväksymään pakollisen poikkeuksen, jolla kirjastoille annetaan oikeus lainata kirjoja yleisölle digitaalisissa muodoissa käyttöpaikasta riippumatta;
  21. kehottaa EU:n lainsäätäjää estämään jäsenvaltioita ottamasta käyttöön pakollisia toimilupia oikeudenhaltijoille maksettavia korvauksia varten sellaisissa tapauksissa, joissa poikkeuksen myötä sallitut toimet ovat aiheuttaneet vahinkoa;
  22. kehottaa hyväksymään yhtenäiset kriteerit oikeudenhaltijoille koituvan vahingon määrittelystä tapauksissa, joissa oikeushenkilö on tehnyt jäljennöksen yksityiskäyttöön, sekä yhtenäisistä avoimuustoimista eräissä jäsenvaltioissa käyttöön otettujen yksityisten kopiointimaksujen suhteen¹;
  23. korostaa, että teknisillä toimilla ei pitäisi estää poikkeusten tai rajoitusten tehokasta käyttöä ja sellaiseen sisältöön tutustumista, joka ei kuulu tekijänoikeuden tai vastaavan oikeussuojan piiriin;
  24. suosittaa, että oikeudellista suojaa tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämistä vastaan voisi käyttää vain, jos lähdekoodi tai käyttöliittymän tekniset tiedot julkistetaan, jotta voidaan turvata teknisten suojakeinojen kohteena olevien välineiden koskemattomuus ja jotta yhteentoimivuutta helpotetaan. katsoo erityisesti, että jos teknisten toimenpiteiden kiertäminen sallitaan, tällaiseen luvalliseen kiertämiseen tarvittavat tekniset keinot on oltava saatavilla;
- o
- o o
25. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle sekä jäsenvaltioiden hallituksille ja parlamenteille.

---

¹ Kuten yksityiseen käyttöön tapahtuvaa kopiointia ja reprografista kopiointia koskevista maksuista todettiin 31. tammikuuta 2013 annetuissa António Vitorinon suosituksissa viimeisimmän komission sovittelumenettelyn jälkeen.

PERUSTELUT

Direktiivin 2001/29/EY (jäljempänä tietoyhteiskuntadirektiivi)¹ tarkoituksena oli tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistaminen tietoyhteiskunnassa.

Tietoyhteiskuntadirektiivissä otettiin käyttöön tekijänoikeussuojan vähimmäistasot, mutta yleisön ja käyttäjien etujen suojelulle ei määritelty normeja. Sen seurauksena direktiivi ei ole johtanut tekijänoikeuksien EU:n laajuiseen yhtenäistämiseen, jota monet osapuolet toivoivat. Kansallisten tekijänoikeussäädösten meneillään oleva pirstaloituminen jäsenvaltioissa johtuukin monien tekijänoikeuteen liittyvien poikkeusten ja rajoitusten valinnaisesta luonteesta ja siitä, että tekijänoikeuksien ja muiden direktiivissä tarkoitettujen oikeuksien suojelun soveltamisalaa ei ole rajoitettu.

Pirstaloitumista pahentavat eräiden jäsenvaltioiden äskettäin käyttöön ottamat uudet lähioikeudet, jotka koskevat erityisesti verkkokäyttöä (esimerkiksi vuosina 2013 ja 2014 Saksa ja Espanja ottivat käyttöön uutisten kerääjille tarkoitettuja tekijänoikeuksia täydentävät lisäsäädökset lehdistön kustantajille) ja yleisemminkin EU:n nykyisten tekijänoikeussäätöjen väärinsoveltaminen siten, että lisätään rajojen yli tapahtuvaa, internetin mahdollistamaa kulttuurivaihtoa.

Kyky ymmärtää lakia on keskeisen tärkeä sen hyväksymisen ja legitimitietin kannalta. Nykyisin on yleistä, etteivät ihmiset, yritykset eivätkä edes julkiset instituutiot kykene ymmärtämään vuoden 2001 direktiivin täytäntöönpanon tuloksena syntyneitä lakeja. Etenkin ne, jotka käyttävät, muuttavat tai laativat uusia tekstejä samalla kun asuvat tai käyttävät resursseja toisessa jäsenvaltiossa, saattavat pitää järjestelmää hankalana, koska heillä ei ole oikeudellista varmuutta siitä noudattavatko he lakia tai voivatko he harjoittaa liiketoimintaansa tai ilmaista luovuuttaan ilman korkeita transaktiokuluja tai varmuutta pysymisestä lain oikealla puolella.² Koska tietoyhteiskuntadirektiivi suunniteltiin unionin neljän vapauden täytäntöön panemiseksi,³ nämä puutteet herättävät erityistä huolta.

Komissio on hyvin perillä EU:n tekijänoikeuslainsäädännön pirstaloitumisesta ja siitä seuraavasta avoimuuden puutteesta, mikä kuvastuu komission pyrkimyksestä rikkoa tekijänoikeuslainsäädännön "kansalliset saarekkeet".⁴ Tässä suhteessa erityisen kiireellinen kysymys on yksinoikeuksia koskevien poikkeusten ja rajoitusten valinnainen luonne. Oikeudellisen selkeyden ja käyttäjäystävällisyyden vuoksi kaikkia tietosuojadirektiivissä

---

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa (EYVL L 167, 22.6.2001, s. 10).

² Dobusch & Quack (2012): Transnational Copyright: Misalignments between Regulation, Business Models and User Practice. Osgoode CLPE Research Paper No. 13/2012. Saatavilla seuraavasta osoitteesta: <http://ssrn.com/abstract=2116334>.

³ Direktiivi 2001/29/EY, johdanto-osan 3 kappale. "Ehdotettu yhdenmukaistaminen edistää sisämarkkinoiden neljän vapauden toteuttamista ja liittyy erityisesti niiden oikeudellisten peruseriaatteiden noudattamiseen, jotka koskevat omaisuutta, henkinen omaisuus mukaan lukien, sekä ilmaisunvapautta ja yleistä etua".

⁴ Komission puheenjohtajan Jean-Claude Junckerin toimeksiantokirje komissaari Oettingerille: http://ec.europa.eu/commission/sites/cwt/files/commissioner_mission_letters/oettinger_en.pdf.

sallittuja poikkeukset ja rajoitukset olisi tehtävä pakollisiksi kaikissa jäsenvaltioissa. on syytä panna merkkeille, että kaikkiin poikkeuksiin ja rajoituksiin sovelletaan kolmivaiheista testiä, joka rajoittaa luvallisen käytön tiettyihin erityistapauksiin, jotka eivät ole ristiriidassa aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.¹ Kun nämä tulkintasäännöt otetaan huomioon, olemassa olevien poikkeusten tekeminen pakolliseksi ei haittaisi oikeudenhaltijoita, mutta parantaisi huomattavasti tekijänoikeussuojan piiriin kuuluvien teosten käyttäjien mahdollisuuksia hyötyä poikkeuksista ja rajoituksista rajatylittävissä tapauksissa.

Tekijänoikeuslainsäädännön yhtenäisyyden puute niillä aloilla, jotka eivät kuulu tietoyhteiskuntadirektiivin soveltamisalaan, kuten tekijänoikeussuojan määrittely², aiheuttaa huomattavia kielteisiä vaikutuksia lainsäädännön selkeyteen. Kuten Europeanan kehittämä yleisesti saatavilla olevan aineiston laskentaväline (Public domain calculator)³ osoittaa, jäsenvaltioiden välillä on huomattavia eroja eri tekijänoikeuksien voimassaolon suhteen. Jotkut edellyttävät tietoa tekijän kuolemaan liittyvistä olosuhteista tai tekijän perillisten tilanteesta kuoleman aikana, vaikka tällaista tietoa ei yleensä ole saatavilla niille henkilöille tai elimille, jotka pyrkivät määrittelemään teoksen yleisen saatavuuden tilan. Lisäksi EU:n viimeisimmät lisäykset tiettyjen teosten ja aihepiirien vähimmäissuojan voimassaoloaikaan on toteutettu vastoin komission teettämien yliopistollisten tutkimusten⁴ nimenomaisia neuvoja, sillä tekijänoikeuden voimassaoloajan pidentämisen tiedetään vaikuttavan kielteisesti teosten saatavuuteen.⁵ Siksi tekijänoikeuksien voimassaoloaika olisi yhtenäistettävä ja asetettava ne Bernin yleissopimuksessa määritellyn kansainvälisen vähimmäisnormin tasolle.

Kun komissiota kuultiin tekijänoikeudesta⁶, se määritteli kysymyksen mahdollisuudeksi laatia SEUT-sopimukseen tekijänoikeutta koskeva luku. Kuulemiseen saatiin vastauksia erityisesti johtavilta yliopistotutkijoilta, mutta myös kirjastojen, museoiden ja arkistojen kaltaisilta kulttuuriperintöä vaalivilta laitoksilta, taiteilijoilta ja suuren yleisön edustajilta. Vastausten perusteella tietoyhteiskuntadirektiivin tavoitteet voitaisiin saavuttaa parhaiten ottamalla käyttöön eurooppalaista tekijänoikeutta koskeva luku. Kyseistä lukua sovellettaisiin suoraan ja yhteneväisesti kaikkialla EU:n alueella⁷ siten, että poistettaisiin tekijänoikeuden ja siihen

---

¹ Kolmivaihetesti juontaa juurensa tekijänoikeutta koskevista kansainvälisen oikeuden normeista, jotka on luotu WIPO:n yleissopimuksilla (WCT:n 10 artikla ja WPPT:n 16 artikla).

² Direktiivin 2001/29/EY 1 artiklan 2 kohdan d alakohta.

³ Saatavilla osoitteessa <http://outofcopyright.eu/>.

⁴ Institute for Information Law IVIR (2006): The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy, report to the European Commission, DG Internal Market. Saatavilla osoitteessa http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf.

⁵ Heald (2013): How copyright keeps works disappeared. Illinois Public Law Research Paper No. 13-54, saatavilla osoitteessa: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2290181; Buccafusco & Heald (2012): Do bad things happen when works enter the public domain? Empirical Tests of copyright term extension. Chicago-Kent College of Law Legal Studies Research Paper No. 2012-04, saatavilla osoitteessa: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2130008;

Helberger, Duft, Hugenholtz and Van Gompel (2008): Never Forever: Why Extending the Term of Protection for Sound Recordings is a Bad Idea. Saatavilla osoitteessa: http://www.ivir.nl/publications/helberger/EIPR_2008_5.pdf.

⁶ Komission 5. joulukuuta 2013 ja 5. maaliskuuta 2014 välisenä aikana toteuttama julkinen kuuleminen EU:n tekijänoikeussääntöjen uudelleentarkastelusta. Asiakirjat ja vastaukset saatavilla osoitteessa http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.

⁷ Komission kuulemistilaisuutta koskevassa selvityksessä todetaan, että suuri enemmistö käyttäjistä katsoo, että EU:n olisi pyrittävä laatimaan yhtenäinen tekijänoikeutta koskeva luku. Samaa haluavat suurin osa institutionaalisista käyttäjistä ja yliopistotutkijoista sekä huomattava osa tekijöistä (Report on the responses to

liittyvien oikeuksien alueellisesta luonteesta johtuvia esteitä, jotka tällä hetkellä ovat digitaalisten sisämarkkinoiden yhtenäistämiseen ja loppuun saattamiseen pyrkivien välineiden tiellä; ¹ Lissabonin sopimuksen voimaantulosta lähtien Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 118 artikla muodostaa oikeusperustan, joka antaa EU:n lainsäätäjälle mahdollisuuden luoda eurooppalainen suoja teollis- ja tekijänoikeuden yhdenmukaisen suojan varmistamiseksi unionissa ja keskitettyjen luvananto-, koordinointi- ja valvontajärjestelmien käyttöön ottamista unionissa. Tätä oikeusperustaa on tähän mennessä käytetty yhtenäisen Eurooppa-patentin luomiseen ja yhteisön tavaramerkkiasetuksen nykyisin sovellettavaan uudelleentarkasteluun. Tätä oikeusperustaa voitaisiin mahdollisesti käyttää yhtenäisen tekijänoikeutta koskevan luvun luomiseen.

Tietoyhteiskuntaa koskevassa arvioinnissa on myös otettava huomioon teosten käyttöä ja luomista koskevat uudet muodot ja tämän direktiivin mahdollinen riittämättömyys teknisen ja kulttuurisen kehityksen edessä. Komission aloitteesta pidetyssä EU:n tekijänoikeussääntöjen uudelleentarkastelua koskevassa julkisessa kuulemisessa tarkasteltiin tätä viimeaikaista kehitystä perinpohjaisesti, mikä antaa aihetta pitää kuulemisen tuloksia Euroopan tekijänoikeusuudistuksen keskeisinä maamerkkeinä.

Uudistustarpeen kiireellisyys korostuu kuulemiseen osallistujamäärässä, sillä vastauksia saatiin yli 9 500, joista yli puolet oli peräisin yksityisiltä käyttäjiltä ja kuluttajilta.² Monet aloitteet saivat alkunsa järjestäytyneiltä sidosryhmiltä³, jotka käyttivät ilmaista ja avointa lähdekoodin ohjelmistoa poistamaan teknisiä esteitä vastausprosessin aikana. Nämä aloitteet pitivät keskustelua käynnissä ja kiinnittivät siihen huomiota komission julkisen kuulemisen aikana. Komission olisi tulevia kuulemisia järjestäessään otettava huomioon käytettävyyttä ja helpolukuisuutta koskevat ryhmien esittämät parhaat käytännöt.

Komission tekijänoikeusuudistusta koskevassa kuulemisessa kuvastuu selkeästi digitaalisen ajan tekijänoikeutta koskevan kontekstin muutos ja monien sidosryhmien akuuteimmat ongelmat tekijänoikeuden jokapäiväisessä käytössä.

Kun suoratoiston kaltaiset uudet internetpohjaiset palvelut ovat yleistyneet vuoden 2001 jälkeen, vaikuttaisi järkevältä, että yksi digitaalisten sisämarkkinoiden päätavoitteista olisi oltava alueellisten rajoitteiden poistaminen ja palvelujen yleiseurooppalaisen saatavuuden parantaminen. Tällainen kehityskulku lienee olennainen ja oleellinen osa digitaalisten sisämarkkinoiden käsitettä ja merkittävä askel kohti eurooppalaisen elinkeinoelämän innovoinnin ja kilpailukyvyn edistämistä. Tekniikan viimeaikainen kehitys yhdistetään usein

---

the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules, DG MARKT, July 2014, p. 89 http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/docs/contributions/consultation-report_en.pdf). Euroopan tekijänoikeusjärjestö pyysi äskettäin komissaari Oettingeria jatkamaan tätä suunnitelmaa, jota monet johtavat tutkijat tukevat: <http://www.ivir.nl/syscontent/pdfs/78.pdf>.

¹ Institute for Information Law IVIR (2006): The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy (op. cit.).

² Report on the responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules, DG MARKT, July 2014, p. 5.

³ Näihin kuuluvat esimerkiksi aloitteet Fix Copyright!, Creator for Europe ja Copywrongs.eu.

luovuuden kasvuun,¹ mutta tekijöiden palkitseminen on yhä useammin sidoksissa heidän neuvotteluasemaansa verkkopalveluntarjoajan tai muiden yleisön tietoisuuteen teoksia välittävän tahon suhteen. Siksi on välttämätöntä kehittää oikeudellinen konteksti, joka parantaa tekijöiden neuvotteluasemaa sopimussuhteissa. Lisäksi on tärkeää toteuttaa kilpailua edistäviä toimia, kuten nettineutraalius ja avointen formaattien edistäminen. Näillä voidaan madaltaa kilpailevien palveluntarjoajien kynnystä päästä markkinoille ja vältetään monopolien kehittyminen.

Internetin käytön leviäminen kaikkialle EU:n alueelle on johtanut tilanteeseen, jossa käytännössä kaikkien ihmisten toiminta liittyy tekijänoikeuslainsäädäntöön. Tekijänoikeuslainsäädäntö on siis keskeisessä asemassa useimpien Euroopan kansalaisten jokapäiväisessä elämässä, ja siksi sitä olisi päivitettävä vastaamaan kaikkien käyttäjäryhmien tarpeita. Tämä edellyttää oikeudenhaltijoiden etujen vertaamista uudella tavalla tavallisten ihmisten mahdollisuuksiin harrastaa toimintaa, joka on ensiarvoisen tärkeää heidän sosiaalisen, kulttuurisen ja taloudellisen elämänsä suhteen, mutta joka aiemmassa teknisessä ympäristössä oli tekijänoikeuslainsäädännön soveltamisalan ulkopuolella.

Soveltuva esimerkki tästä mukautumistarpeesta on kysymys julkisilla paikoilla sijaitsevien arkkitehtonisten teosten suojelusta. Aiemmin lainsäädännöllä arkkitehtuuria pyrittiin suojelemaan massatuotantona valmistettujen postikorttien muodossa tapahtuvalta luvattomalta kaupalliselta hyväksikäytöltä. Kohteena ei ollut valokuvia ottava keskivertolomailija, jonka otoksia olisi jaettu kuvien kehittämisen jälkeen vain yksityisesti. Nykyisin kuitenkin kuka tahansa voi ottaa digitaalisen kuvan, ladata sen sosiaaliseen mediaan ja ehkä vahingossakin saattaa sen koko maailmanlaajuisen verkkoyhteisön saataville. Miljoonat eurooppalaiset osallistuvat jo tähän toimintaan, joten on ilmeistä, että tekijänoikeuslainsäädäntö voi olla käytännöllinen ja oikeudenmukainen ainoastaan, jos julkisten rakennusten ja patsaiden kuvaaminen jätetään tekijänoikeussuojan ulkopuolelle, jotta jokapäiväisestä verkkotoiminnasta ei aiheutuisi kohtuutonta haittaa. Tietoyhteiskuntadirektiivissä määriteltyä poikkeusta "maiseman vapaudesta"² on pantu täytäntöön erittäin vaihtelevasti eri jäsenvaltioissa. Tämä osoittaa, että tarvitaan yleiseurooppalainen löyhästi määritelty käyttäjän oikeus näyttää pysyvästi julkisille paikoille sijoitettuja teoksia ja käyttää niitä viestinnässä.³

Vastaavasti kun otetaan huomioon, että tiedotusvälineiden yhdentyminen on aiheuttanut merkittäviä muutoksia siihen, miten käyttäjät luovat, kuluttavat ja harjoittavat vuorovaikutusta, tätä suurta muutosta ei näy eurooppalaisessa lainsäädännössä. Tämä muutos on kuitenkin saanut aikaan sen, että tekijänoikeuksia koskevien poikkeusten sanamuodot ovat useammin teknologianeutraaleja ja tulevaisuudessa pitäviä. Yhä useammin lainaukseen päätyvä toiminta on peräisin audiovisuaalisesta aineistosta; esimerkkinä mainittakoon

---

¹ Masnick & Ho (2013): The Sky Is Rising (2), Regional Study: Germany, France, UK, Italy, Russia, Spain. Saatavilla osoitteessa: <https://www.techdirt.com/skyisrising2/>
<https://www.documentcloud.org/documents/561023-the-sky-is-rising-2.html>.

² Direktiivi 2001/29/EY: 5 artiklan 3 kohdan h alakohta.

³ Kaupallisen ja ei-kaupallisen käytön erottaminen luo uusia ongelmia verkkoympäristössä, sillä yhä suurempi osa käyttäjiä toimii samalla teosten tuottajina. Ei-kaupallisen käytön poikkeuksista aiheutuvien hyötyjen ehdollistamisella estetään kehittämästä innovatiivisia palkkiojärjestelmiä, kuten mikromaksuja, jotka saattavat olla elintärkeitä tekijöiden uusien liiketoimintamallien kehittämisessä.

verkossa yleinen käytäntö mielipiteiden tai tunteiden tehostamisesta liikkuvilla gif-kuvilla¹, joissa näkyy pieni pätkä suositusta elokuvasta, tv-sarjasta tai urheilutapahtumasta. Jotta poikkeukset täyttäisivät tehtävänsä ilmaisunvapauden ja digitaalisen ympäristön vapaan tiedonvälityksen suojelemiseksi, niitä ei saa rajoittaa kirjoitettuun sanaan, vaan ottaa nimenomaan mukaan audiovisuaalinen materiaali. Poikkeusten sanamuodon on oltava riittävän löyhä, jotta niissä otetaan huomioon kulttuurin mahdolliset uudet ilmaisumuodot.

Tässä uudessa digitaalisessa ympäristössä on huomattava myöskin, että kirjastot ja muut kulttuuriperimälaitokset ovat yhä suuremmissa vaikeuksissa täyttääkseen kansanvalistusta ja teosten säilyttämistä koskevan julkisen tehtävänsä. Monien mielestä tämä johtuu ainakin osittain siitä että EU:n tekijänoikeuslainsäädäntö ei suojaa niitä. Kirjastoja koskeva ahtaasti määritelty ja valinnainen poikkeus tietoyhteiskuntadirektiivissä on osoittautunut riittämättömäksi eivätkä kirjastot kykene lainaamaan e-kirjoja asiakkailleen. Vaikka kirjastoista saatavalla maksuttomalla käyttöoikeudella kirjoihin – formaatista riippumatta² – on lukemiskulttuurin edistämisen myötä myönteinen vaikutus kaupalliseen myyntiin, Euroopan kirjastoilla on tarpeettomia rajoitteita e-kirjojen lainauksen suhteen, kuten suppeamman valikoiman omaavan lainauspalvelun pakollinen käyttö. Kirjastojen olisi sitä vastoin voitava ostaa itsenäisesti ja lainata asiakkailleen sellaisia e-kirjoja, jotka ovat juuri heidän asiakkailleen tärkeimpiä.

Kirjastoja koskeva esimerkki on tärkeä siksi, että tietoyhteiskuntadirektiivin voimaantulosta sen arviointiin on kulunut yli kymmenen vuotta. Siksi emme voi olettaa, että tulevassakaan eurooppalaisessa lainsäädännössä pysyttäisiin teknisen kehityksen mukana. Todellisuudessa on todennäköisintä, että kyseinen lainsäädäntö tulee laahaamaan kehityksen jäljessä. Siksi on otettava käyttöön oikeudellisia muutoksia, joilla voidaan mukautua kulttuurin uusiin ja odottamattomiin ilmaisumuotoihin. Tämä joustavuus voitaisiin saavuttaa ottamalla käyttöön avoin normi, jota sovellettaisiin poikkeuksiin ja rajoituksiin kolmivaiheisen testin säännön mukaisesti. Avoimen normin käyttöönottoa koskeva pääasiallinen huolenaihe on kansallisten tuomioistuinten aiheuttama pirstaloitunut tulkinta. Tähän huolenaiheeseen voidaan kuitenkin vastata eurooppalaisella lainsäädännöllä ottamalla käyttöön kolmivaiheisen testin tulkintaan tarkoitetut ohjeet³ ja yhdenmukaistamalla edelleen EU:n tekijänoikeuskehystä.

---

¹ Tämän käytännön ymmärtämiseksi ks. seuraava:

http://d-scholarship.pitt.edu/13531/1/LevinsonND_etdPitt2012_Revised072313-1.pdf (pp. 41-43).

² Cf. Library eBook Survey hosted by OverDrive and American Library Association (ALA). Saatavilla osoitteessa http://blogs.overdrive.com/files/2012/11/ALA_ODSurvey.pdf.

³ Kolmivaiheisessa testissä rajoituksia ja poikkeuksia ei tarvitse määritellä kapeasti: "*All exceptions and limitations are to be interpreted according to their objectives and purposes.*" Cf. Max Planck Institute for Innovation and Competition: A Balanced Interpretation of the "Three-Step Test" in Copyright Law, September 2008. Saatavilla osoitteessa http://www.ip.mpg.de/en/pub/news/declaration_threestepstest.cfm.